

компоненті; орієнтувати абітурієнта на цілісне сприйняття іншомовної культури шляхом вивчення мови та літератури країни. Заключним етапом підготовки майбутніх вчителів є проведення навчальних експериментів з метою конструювання педагогічного досвіду інтегрованого навчання.

Таким чином необхідність розробки комплексної технології підготовки майбутнього вчителя до реалізації інтегрованого підходу у викладанні таких предметів як зарубіжна література та іноземна мова, введення поетапної системи методичного забезпечення її просування – від засвоєння теоретичних та методичних основ міжкультурної комунікації у освітньому процесі до безпосередньо практичного введення в практику школи інноваційних технологій є необхідним шляхом реформації сучасної школи .

Список використаних джерел

1. Бондаревская Е.В. Педагогика: личность в гуманистических теориях и системах воспитания / Е.В. Бондаревская, С.В. Кульневич – Ростов н/Д. : Творч. центр “Учитель”, 1999. – 560 с.
2. Бордовская Н.В. Педагогика : учебник для вузов / Н.В. Бордовская, А.А. Реан – СПб. : Издательство “Питер”, 2000. – 304 с.
3. Девятова Г. Г. Формирование готовности будущих учителей иностранного языка к межкультурной коммуникации : Дис. ... канд. пед. наук : спец.: 13.00.08 “Теория и методика профессионального образования” [Электронный ресурс] / Г. Г. Девятова – Магнитогорск, 2002. – 186 с. – Режим доступа: <http://www.lib.ua-ru.net/diss/cont/107443.html>.
4. Морозкина Л.Г. Подготовка будущих учителей лингвистических дисциплин к реализации межпредметных связей. / Л.Г. Морозкина // Вестник СамГУ.– 2006.– № 10/3 (50), – С.62-68.
5. Система интегрированного обучения Евгения Сеницына и метод микрооткрытий (фрагмент из книги) [Электронный ресурс] / Е. Сеницын – Режим доступа: http://www.s-genius.ru/pedagogica/sistema_integrir.htm.
6. Слостенин В.А. Педагогика: учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. Заведений [Электронный ресурс] / В. А. Слостенин, И. Ф. Исаев, Е. Н. Шиянов; Под ред. В.А. Слостенина. М.: Издательский центр “Академия”, 2002. – Режим доступа: http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Pedagog/slast/25.php.
7. Чернилевский Д.В. Дидактические технологии в высшей школе: учеб. пособие для вузов / Д.В. Чернилевский – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2002. – 437 с.
8. Шибанова Ю. В. Дидактические основы интеграции учебных предметов естественнонаучного цикла в общеобразовательной школе : Дис. ... канд. пед. наук : спец.: 13.00.01 “Общая педагогика, история педагогики и образования” [Электронный ресурс] / Ю. В. Шибанова – Улан-Удэ, 1999. – 165 с. – Режим доступа: <http://www.lib.ua-ru.net/diss/cont/119576.html>.

Summary. One of the main way of modern school reformation is leading different innovational activities including integration of scientific disciplines such as foreign literature and foreign languages. Basic attention in the article is spared to the teachers abilities of conduting such activities at school and appropriate methods and technologies for their training.

Key words: quality of education, innovative activity, integrated training, vocational and educational teacher's competences, training and logical skills, instructional techniques.

УДК 821.111-31.09

О.М. Литвинюк

ТРАДИЦІЯ КРИЗЬ ПРИЗМУ РОМАНУ В. ҐОЛДІНҐА “ПОДВІЙНА МОВА”

Стаття присвячена дослідженню особливостей рецепції та переосмислення традиційного образу в романі В. Ґолдінґа “Подвійна мова”. У романі автор звертається до трагічних подій і проблем сучасності, а саме до сутності людини та її морально-естетичних директив, крізь призму легендарно-міфологічного традиційного матеріалу.

Ключові слова: антична та біблійна традиція, традиційний образ, переосмислення.

Актуальність дослідження. Одним із принципово вагомим аспектів сучасного літературознавства є дослідження функціонування традиційного сюжетно-образного матеріалу різних

генетичних груп у світовій літературі. Ця наукова проблема набула особливого значення в останні роки для яких характерна тенденція пошуку духовного коріння національної свідомості, спроба пов'язати сучасність із загальнолюдською історією, з минулим. Інакше кажучи, в сучасну епоху поняття традиції починає відігравати якісно іншу у порівнянні з попередніми епохами роль. Проблема функціонування загальновідомих структур у творчості В. Голдінга знайшла певне осмислення у працях вітчизняних та зарубіжних літературознавців (О.З. Алєєва, Б.А. Мінц, Л.Н. Татарінова, Ю.О. Шаніна, О.І. Кузнецова Я. Грегор, М. Кінкід-Уїкс Дж. Джіндін, Н. Дікен-Фуллер, Б. Олдсі, О.К. Мельниченко, О.О. Товстенко, Л.Я. Мірошніченко, Г.М. Костенко, О.В. Кеби, Г.С. Стівби), та дослідження трансформації міфологічних та біблійних образів та сюжетів у творчості англійського письменника ХХ ст. потребує цілісного осмислення процесів рецепції традиційного матеріалу [4].

Мета дослідження розглянути особливості якісного переосмислення традиційної семантики та аксіологічних домінант легендарно-міфологічного матеріалу у романі “Подвійна мова” В. Голдінга.

Мета передбачає розв'язання наступних завдань: 1. визначення особливостей переосмислення автором морально-психологічних домінант традиційного образу в романі автора, як універсальної моделі особистісного та соціального буття, 2. дослідження особливостей художньої інтерпретації сюжетно-образного матеріалу у романі В. Голдінга “Подвійна мова” у контексті екзистенційних протиріч зазначеної епохи.

Об'єктом дослідження є формально-змістові трансформації легендарно-міфологічного дискурсу у романі В. Голдінга “Подвійна мова”.

Предметом вивчення є характер рецепції та функції античного та біблійного традиційного матеріалу у задекларованому романі В. Голдінга, процес деміфологізації.

Незакінчений роман “Подвійна мова” В. Голдінг писав перед смертю, і один з варіантів чернетки цього твору був опублікований в Англії у 1995 р. Дія роману відбувається в екзотичній атмосфері Стародавньої Греції на тлі гори Парнас і Дельфійського храму Аполлона. В основу сюжету покладено міфи та історичні факти, пов'язані з культом Аполлону та Дельфійським оракулом – піфією. Згідно сакрального ритуалу, що склався у Стародавній Греції, Піфія, сидячи на триніжці, нібито надихалася Аполлоном та у стані екстазу повідомляла пророцтва, які жрець переводив у віршовану форму. Неодноразово згадується у романі легендарний дракон Пітон, який охороняв Дельфи, але згодом був убитий богом Аполлоном.

Історія і міф – головні дійові особи у романі “Подвійна мова”. У своїй першооснові заголовок перегукується з думкою одного з теоретиків концептуалізму Р. Барта про те, що міф – це друга семіотична система, це “друга мова, якою говорять про першу”. У цьому відношенні Голдінг завжди був близький до концептуалістів, які вважали одним зі своїх завдань “перекидання міфу” шляхом його абсолютної баналізації, переведення ідеології у модус банальності (процес деміфологізації).

Письменник не ставить за мету відтворення історії як такої, тому вона не закріплюється і не відтворюється в історичних документах і свідченнях. Автор надає їй статус “віртуальної”, тобто художньо-реальної історії людського життя, зануреної в існування відповідної епохи, що зображується. Проте важливими виявляються непримітні для зовнішнього погляду переходи від минулого до сучасності та майбутнього з точки зору минулого (*future-in-the-past*). Внутрішню колізію голдінгівського і подібних йому романів, – згадаймо у цьому зв'язку діалогію Мері Рено “Тезей” і роман Клайва С. Льюїса “Допоки ми не набули облич”, – визначає осягнення логіки цього процесу напружено працюючою свідомістю [1]. Усі три романи написані від першої особи, розповідь веде герой-протагоніст, за яким стоїть ідентифікований з ним автор. Він береться за перо, щоб описати механізм осягнення розумом особистісної та суспільної історії упродовж їх становлення, розвитку та усвідомлення. Для таких романів характерна націленість на нескінчене майбутнє, і вони не часто завершуються подієвим прибуттям в сучасне нам сьогоднішнє. Центральний персонаж кожного роману наділений “синдромом” фейхтвангерівської “потворної герцогині”: Арієка у Голдінга, як і Оруаль у романі К.С. Льюїса, має потворне обличчя, а легендарний Тезей – поставу (статуру). Вади зовнішності дозволяють зосередити увагу на особливій внутрішній обдарованості особистості, привернути увагу до загостреної роботи свідомості, до рідкісного таланту душі. Кожен з цих персонажів наділений і екстрасенсорними здібностями, загостреним сприйняттям через здатність до аналітичного мислення. Думка кожного з них бореться над усвідомленням найскладніших питань світу, який є напередодні змін, і який сприймається ними цілісно. Реальність, що ожила (не обов'язково міфологічна, але, можливо, і більш близького минулого) стає головною “подією” не історичних, якщо мати на увазі звичні жанрові позначення, але “історизованих” (термін Стівена Коннора [5, 149]) романів.

Способом баналізації величного й таємничого міфу про Піфію у романі Голдінга стає форма розповіді від першої особи. У ролі оповідача виступає грецька дівчинка, що носить непоказне,

“варварське” ім'я Аріека. Волею долі вона стає Оракулом у Дельфах. Історична реальність об'єктивується через свідомість героїні, яку переконують у тому, що вона – носій особливого інформаційного коду, магічних знань про життя. У свідомості героїні поєднуються божественне несвідоме та слабкості, страхи конкретної людини.

Аріека піддається тяжкому випробуванню у процесі інтуїтивного осягнення правди про Бога і зворотного боку феномену пророцтва. Трагічні, почасти іронічні риси духовного обранця, інтелектуального аристократа, якому дано знання “згори”, і відчуття неминучої розплати за можливе проникнення у таємницю пророкування – це в образ Аріеки. Вона подібна до образів Саймона з “Володаря мух” та Метті з “Видимої темряви”.

Разом з тим “Подвійна мова” – роман, що зазнав явного впливу ідей лінгвістичної філософії Л. Вітгенштейна. Образ Піфії відображує концепцію про ненадійність мови як засобу людського спілкування та інструменту осягнення істини. Замкнутість Аріеки в дитинстві, її нездатність вимовити прості слова про звичайні речі перегукуються з мовчанням Метті з “Видимої темряви”, якого зламала катастрофа війни, але при цьому він наділений надприродними здібностями – інтуїтивними, магічними знаннями.

Значну роль у змістовій структурі романів Голдінга відіграє проблема вибору та активності життєвої позиції, яка прямо чи завуальовано постає перед героями. Автор неодноразово удається до замовчувань, містифікації, недомовленості, навіть чуда, з метою якнайбільше оголити, контрастувати реалістичне та раціональне. Тому, у романах домінують не події плани, а світ ідей та моралізаторських відступів і повчань. Звернення до євангельського сюжетно-образного матеріалу, його переосмислення, інколи не тільки проясняють істинний зміст канонізованих постулатів, але й навпаки, ускладнюють їх розуміння.

Показовим є звернення до образу провидиці Кассандри Крісти Вульф, сучасниці Голдінга. (“Кассандра”, 1983). Обидва романи об'єднує образ головної героїні-провидиці, який є знаковим для культури ХХ ст. Ім'я великої провісниця Троянської війни Касандри, яка несе прокляття невіри того, що вона віщує, знаково з'являється на перших сторінках роману В. Голдінга та задає трагічну долю головної героїні Аріеки. Ізольована від суспільства, Аріека знаходить себе у служінні жорстоко-прекрасному Аполлону, а поряд з нею – єдиний, хто “чує” її, також самотній верховний жрець Іонід.

Процес руйнування традиційної семантики прослідковується в образі Касандри, який після багатовікового функціонування набуває значення своєрідного культурного “архетипу”. Голдінг літературно засвоїв матеріал з позиції як універсальних світоглядних уявлень цивілізації, так і з погляду конкретно-історичного стану сучасного суспільства. Мотив року (фатуму), що мав принципове значення у попередні епохи, стає своєрідною банальністю, умовністю та втрачає абсолютний вплив на людину.

Номінально роман “Подвійна мова” написаний у вигляді споминів піфії, яка прожила довге життя, у мемуарній формі, проте автор лише умовно притримувався цієї установки, перевірши документалізований наратив у план потоку свідомості. В. Голдінг зображує конфлікт не зовнішній, а внутрішній: Аріека є вустами Бога, він усередині неї, та ззовні, хоча невідомим є шлях до нього. Письменник ускладнює конфлікт: жриця Аполлону не лише дискутує з Богом, творить новий світ, але й шукає, сумує за “невідомим Богом”. Віра як сумнів – суть взаємовідносин людини та Бога, за Голдінгом, протиставлення Аріеки та світу ускладнюється її “подвійністю”. Роман починається з опису перших пробісок свідомості героїні та обмежений історією її життя. Кінець роману збігається з кінцем біографічної історії, як й історії цілої цивілізації, разом з тим він націлений на неминучу появу іншого світу і нового майбутнього бога. Завдяки цьому досягається епічна цілісність і художня замкнутість роману. Всередині цих меж, що збігаються з межами одного людського життя, – зміна епох і, по суті, двох цивілізацій. Онтологічний контекст у романі усвідомлюється персонажами як дійсна реальність, які живуть у період змін, і одночасно як художня реальність – читачами, нашими сучасниками. Особливого значення набуває і підтекст, що виникає в романі завдяки діалогу свідомостей: автора роману та автора записок на дощечках.

Роздвоєність Аріеки – наслідок подвійності самого Бога (Слова, Духа, Думки). Вічний вибір Аріеки, вустами якої здійснюються пророцтва, викриває існування діаметрально протилежних первнів у Всесвіті, її душі та епосі, “аполлонівського” та “діонісійського”. Світ ламається, Боги ідуть з нього чи люди відвертаються від них. Велика святиня Елади перестає бути сакральною обителю. Величні питання філософсько-релігійного характеру про історичні долі держави замінюються питаннями буттєвого плану про втрачену брошку чи вибору імені новонародженого. Аріека чудово розуміє подвійність сприйняття Храму та себе.

Голдінг вперше для себе поставив у центр роману жінку-оповідача. Перед читачем знову специфічний “Голдінгівський” роздвоєний герой, але цього разу він вистояв проти “природи самого небезпечного з усіх живих – людини” [6, 509-510], автор зображує єдиний головний

жіночий образ як рефлектуючу свідомість, саме у ньому співпадають “можливості” та їх реалізація. Духовні сили Аріеки достатньо великі щоб чітко передавати слова Бога, стати медіумом та зберегти особистісні характеристики. Звернення до традиційного образу та концепція “подвійної мови” виносить дію роману далеко за певні конкретно-історичні межі елліністичної Греції, яка змальована достатньо умовно та стає універсальною схемою, ідеєю вічної двоплановості світу.

Голдінг не випадково використав конструктивний прийом “тексту в тексті”, тобто рукопису, який створюється за спогадами 80-річної Аріеки, і тексту роману, що виникає на цій основі. Постійна рефлексія з приводу творення на очах читача тексту на дощечках і зображуваного автором світу сприяє моделюванню ускладнених відносин між історичною реальністю і описаною міфологізованою, історизованою дійсністю, що подана у формі спогадів Аріеки. Епізоди, що зумовлюють розвиток сюжету, ретельно відібрані Голдінгом (випадкове не зберігається в пам’яті людини до старості), і кожен з них виявляється знаковим. На подвійне (пряме й переносне, символічне чи іронічне) прочитання роману налаштовує сама його назва, розшифровка якого подана у тексті. Поглиблює і символізує його і захована за ним міфологічна історія, що надає назві роману підтекстову багатозначність. Як героїня, так і читачі повинні навчитися розуміти прихований від зовнішнього погляду сторону речей.

“Подвійна мова” – це роман про зв’язок Бога та людини, про незриму соборність сакрального та світського через Логос – слово. В. Голдінг, можливо, знаходить відповідь, яка вирішує конфлікт усієї творчості: де загубилася душа у “видимій темряві” світу. Екстаз Аріеки – це її народження та смерть. Можливо, слово – це брехня? Культ Аполлона – це культ інтелектуального початку на противагу “інтуїтивному” культу Діоніса. Це свого роду повернення автора до абсолютної істини Слова та утвердження феномену Книги у системі людських цінностей. Письменник бачить світло у Логосі, але це не знімає внутрішньої напруги у романі тому, що невідомий шлях крізь земну “тьму”. Пророцтва Аріеки підносять її до світлого Бога абсолютної краси та гармонії та одночасно примножують муки її душі, яка не може донести до людей слова Бога та сумнівається у їх істинності.

Для художньої манери сучасних британських письменників характерний симбіоз традиційних та інноваційних прийомів. Відомий літературознавець Девід Лодж у лекції 1991 метафорично визначив цю особливість поезики сучасної британської прози, визначивши її як ситуацію “на перехресті доріг”, і з цим визначенням погодилися найбільш авторитетні дослідники сучасної прози Великобританії: Д. Кромптон, Н.С. Дікен-Фуллер, С. Коннор [див. 1].

У контексті усієї творчості В. Голдінга Аріека виступає у якості авторського еґо, яка підсумовує письменницький шлях, його концепцію мистецтва слова, істинного та оманливого, а тому невідомого. Божественна суть слова невідома, але у ній спасіння та загибель одночасно. Бог Аполлон у Храмі Слова може назавжди заблукати в інтелектуальному лабіринті мертвої логіки, завести у мальовничо-поетичну пустелю чи відкрити істину Макрокосмосу – у цьому рок вибраних для ролі пророка-провидця і у цьому велика таємниця та парадокс Книги.

Система цінностей у романах Голдінга, пропонує відчутну переактуалізацію у змістовій структурі традиційного міфологічного та біблійного матеріалу, одночасно заперечуючи канонізовані стереотипи сприйняття. Переосмислення відбувається крізь призму морально-психологічних постулатів, на фоні соціальних, національних та історичних змін та процесів. Формально-змістові характеристики загальнолюдських ідеалів змінилися, демонструючи широкий інтерпретаційний діапазон загальнокультурних зразків, що вважались “вічними”. Так, А.С. Нямцу висловлює слушну думку про становлення загальної тенденції щодо використання успадкованих культурних зразків літературою минулого століття: “Наголошена відмова від нормативності, пошук парадоксальних сюжетних ходів та мотивувань, явне наближення традиційних структур до національно-історичних та духовних реалій ХХ ст., акцентування звичайності, “посередності” персонажів, яких багатовікова літературна традиція ідеалізувала” [3, 98].

Характерно, що у ХХ ст., при збереженні зацікавленості до соціального буття окремої людини, акцентується увага на амбівалентності індивідуальної свідомості, подвійності психології, розбіжності між ідеально уявним та реально існуючим. Цілісна, гармонійна картина світу, створена у духовній свідомості ХХ ст., стає мозаїчною, розпадається на фрагменти, які є антиномними по відношенню один до одного з позиції світоглядних кодексів. Саме руйнація світоглядних орієнтирів сформували відчуття самотності особистості, а реальні інститути влади, які обмежують індивідуальну духовну свободу, набувають чітко міфологізованого навіть містифікованого характеру.

Отже, традиційний образ Касандри у романі Голдінга “Подвійна мова” переосмислюється у новому національно-культурному аспекті творчо засвоюється та перетворюється, розробляються оригінальні мотивування, психологізується. Письменник комбінує його традиційну семантику

(сліпе підкорення волі богів, пасивність, трагічне безвихідне становище) із власними автохтонними елементами (якісно нове ставлення до таких понять, як “бог”, “доля”, “фатум”). Баналізація та дегероїзація образу здійснюється шляхом втрати сили важливості дару пророцтва, виведенням провидиці на перший план романної оповіді. Конфлікт протистояння особистості – натовпу (духовність – моральна сліпота) не має подієвого характеру, а швидше переходить у внутрішнє протистояння (усвідомлення Кассандрою власного безсилля, неможливості активних дій зі своєї сторони). Підкреслена віддаленість автора-публікатора (роман побудований “текст у тексті”) породжує ілюзію достовірності, створює ефект об’єктивованої суб’єктивності нарративу, саме так Голдінг завуальовує певну міру іронічності щодо класичного зразка. У цьому випадку можна говорити про деміфологізацію традиційного образу та налагодження міжлітературної комунікації.

Список використаних джерел

1. Владимірова Н.Г. Поетика романа У. Голдинга “Двойной язык” / Н.Г. Владимірова // Вестник Новгородского государственного университета. – 2000. – №15. – С. 75-80.
2. Голдинг У. Двойной язык: Роман / У. Голдинг ; Пер. с англ. И. Гуровой. – М.: ООО “Издательство АСТ”: ЗАО НПП “Ермак”, 2004. – 235 с.
3. Нямцу А.Е. Русская литература в контексте мировых традиций [Текст]: учеб. пособие / А.Е. Нямцу – Черновцы: Черновицкий нац. ун-т, 2009. – 424 с.
4. Нямцу А.С., Литвинюк О.М. Міфопоетика Вільяма Голдинга: монографія / А.С. Нямцу, О.М. Литвинюк. – Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2011. – 232 с.
5. Connor Steven. The English Novel in History : 1950-1995. L. & N. Y, 1996. – 145 p.
6. Ronald Carter and John McRae The Routledge History of Literature in English – Britain and Ireland, London, 1997, P. 509-510.

Summary. The article deals with the analysis of the peculiarities in the reception and interpretation of the traditional image in W. Golding's novel “The Double Tongue”. In his work the author considers tragic events and problems of contemporaneity by referring to legendary and mythological traditional material.

Key words: antique and biblical tradition, traditional image, interpretation.

УДК: 821.111: 82-2

О.Є. Лілова

ПЕРСОНАЖІ-АЛЕГОРІЇ У П'ЄСІ ДЖОНА СКЕЛТОНА “ВЕЛИЧНІСТЬ” (БЛ. 1519–20)

Об'єктом аналізу в статті є особливості конструювання алегоричних образів у п'єсі Джона Скелтона “Величність” (бл.1519-20). Показано, що, хоча негативні персонажі-алегорії в цій інтерлюдії створені на основі абстрактної ідеї, їм надано не узагальнено-типових характеристик, а індивідуальних рис реальних прототипів – політичних діячів при дворі короля Генріха VIII. Таке художнє рішення англійського драматурга, вочевидь, продиктовано ідейною спрямованістю твору.

Ключові слова: алегорія, інтерлюдія, мораліте, ранньотюдорівська драма, образи персонажів, Джон Скелтон.

Ранньотюдорівську інтерлюдію справедливо вважають надзвичайно важливою ланкою в історії становлення англійської ренесансної драми. Цей різновид театрального дійства не випадково перебуває в центрі уваги таких сучасних науковців, фахівців з історії англійської літератури, як Г. Волкер, П. Гаппе, Ж.-Р. Дебакс [8; 3; 2] та ін.

Інтерлюдія характеризується амальгамністю жанрової структури, до якої увійшло чимало елементів середньовічної драматургії. Зокрема, одним з принципів творення художнього образу, що активно застосовувався в інтерлюдіях першої половини XVI ст., був принцип алегорії. Як відомо, своєї найбільш яскравої художньої реалізації алегорія отримала у середньовічних мораліте, де діяв цілий набір алегоричних фігур, добре відомих глядачеві. Уже в той момент, як алегоричний персонаж з'являвся на сцені, певним чином зодягнутий та наділений певними атрибутами, що розкривають його внутрішню сутність, у свідомості глядача виринала ціла низка